

WYMAGANIA EDUKACYJNE HARMONIA

klasy III – V

(zgodnie z realizowanym w szkole Programem nauczania harmonii J. Machały, E. Hryniewickiej, M. Kusińskiej, E. Marczyk, M. Niemczyk)

KLASA III

semestr I

Uczeń potrafi:

- zdefiniować i wyjaśnić terminy: triada harmoniczna, skala – gama – tonacja, ciąg alikwotów – akord, dysonans – konsonans, kadencja
- zbudować triadę i ciąg alikwotów
- rozwiązywać dysonanse
- wskazać przykłady zmian, które doprowadziły do wyodrębnienia się skali durowej i molowej
- wymienić cechy harmonii tonalnej
- omówić działanie napięć harmonicznnych w kadencji, wyjaśniając znaczenie poszczególnych funkcji harmonicznnych
- nazwać pokrewieństwa zachodzące pomiędzy trójdźwiękami: jednoimienne, tercjowe (paralelne, medianowe), kwintowe
- określić tonację trójdźwięków będących względem siebie w pokrewieństwie kwinty i tercji (paralela-zamiennik)
- łączyć pisemnie (na jednej pięciolinii) i na fortepianie trójdźwięki, dostrzegając wspólny dźwięk
- umiejscowić wybrany rodzaj trójdźwięku na stopniach gam
- podać nazwy i układ głosów w czterogłosowym chórze mieszanym
- określić charakterystyczne rejestry i dopuszczalne odległości między głosami
- wskazać na pięciolinii i na fortepianie ambitus głosu
- uzasadnić dwojenie prymy w trójdźwięku bez przewrotu
- rozpisać i grać na fortepianie pojedyncze akordy triady w układzie skupionym i rozległym
- grać na fortepianie trójdźwięki, zmieniając ich pozycję i układ
- określić kolejność czynności sprzyjających właściwemu łączeniu akordów
- łączyć pisemnie (w układzie skupionym i rozległym) i praktycznie (w fakturze fortepianowej) akordy główne w stosunku kwinty, zachowując dźwięk wspólny
- wytłumaczyć zasadę łączenia trójdźwięków ruchem przeciwnym
- łączyć ruchem przeciwnym, pisemnie i praktycznie S z D
- realizować pisemnie i praktycznie, w układzie skupionym i rozległym następstwo akordów TSDT
- realizować praktycznie kadencję, np. DT, którą może powtarzać na zasadzie progresji modulującej
- omówić zasady powtórzenia akordu
- łączyć i powtarzać akordy triady pisemnie i praktycznie, w układzie skupionym i rozległym
- wyjaśnić zjawisko figuracji akordowej
- posługiwać się figuracją akordową w ćwiczeniach pisemnych i praktycznych, zachowując zasady dwojenia składników i odległości między głosami

- wskazać miejsca występowania figuracji akordowej w tekście muzycznym
- wykazać się znajomością kadencji: doskonałej wielkiej, doskonałej małej, plagalnej, zawieszonej
- orientować się w kadencjach związanych ze skalami modalnymi
- realizować pisemnie zwroty kadencyjne w konstrukcji harmoniczej
- wykonać na fortepianie oraz nazwać i rozpoznać prezentowane zwroty kadencyjne
- dokonać analizy tekstu pod kątem występujących rodzajów kadencji
- dobrać funkcje harmoniczne zgodnie z zasadami
- dokonać analizy właściwości melodii
- określić następstwo funkcji
- harmonizować sopran pisemnie i praktycznie, w czterogłosowej fakturze chóralnej
- sprawdzić i nazwać ruchy między głosami
- odróżnić dozwolone ruchy między głosami od niedozwolonych i korygować je w konstrukcji harmoniczej
- wymienić zasady łączenia akordów w stosunku kwartowo-kwintowym, ruchem przeciwnym do basu
- łączyć pisemnie i praktycznie: T z S, T z D, S z T, S z D, prowadząc głosy ruchem przeciwnym do basu
- wymienić inne sposoby łączenia akordów triady i odróżnić od łączenia najbliższą drogą
- przewidzieć układ rozległy i skupiony, w następstwie akordów
- realizować zadania z podanym sopranem i funkcjami, łącząc akordy z poznanymi sposobami, pisemnie i praktycznie
- omówić określenie trójdzwięk niepełny
- prawidłowo rozwiązać D na T niepełną i D niepełną na T
- dostrzec i omówić różnice pomiędzy odmianami skal
- przedstawić walory melodyczne i harmoniczne poszczególnych odmian skal
- realizować w formie pisemnej i praktycznej następstwo akordów będące rezultatem stosowania różnych odmian skal, unikając ukośnego brzmienia półtonu
- scharakteryzować zjawisko opóźnienia dźwięku i przedstawić związane z nim zasady
- realizować zadania z podanymi funkcjami z zastosowaniem opóźnień w wybranych głosach
- wskazać opóźnienia w sfigurowanej melodii
- posługiwać się opóźnieniami w ćwiczeniach
- analizować przykłady z literatury muzycznej zawierające opóźnienia składników akordu
- przedstawić zasady stosowania dominanty z podwójnym opóźnieniem
- właściwie interpretować sopran, dostrzegając w nim opóźnienia
- realizować kadencję doskonałą rozszerzoną
- rozpisywać funkcje akordów i harmonizować melodię sopranu z zastosowaniem kadencji doskonałej rozszerzonej
- rozpoznać w prezentowanym przykładzie z literatury dominantę z podwójnym opóźnieniem oraz inne opóźnienia
- scharakteryzować wszystkie dźwięki obce nieakcentowane
- stosować figurację w głosach, w prowadząc dźwięki obce nieakcentowane
- grać kadencje i progresje z zastosowaniem dźwięków obcych nieakcentowanych
- wskazywać dźwięki obce w sfigurowanej melodii
- posługiwać się dźwiękami obcymi nieakcentowanymi w ćwiczeniach praktycznych
- analizować akordy z precyzyjnym dookreśleniem nazw dźwięków obcych nieakcentowanych

Semestr II

Uczeń potrafi:

- określać warunki użycia I i II przewrotu trójdźwięku
- dbać o płynną linię basu w konstrukcji harmoniczej
- realizować praktycznie i pisemnie zadania z podanymi funkcjami lub sopranem, stosując I i II przewrót
- określić postać i funkcję trójdźwięku triady w przykładzie z literatury muzycznej
- omówić genezę powstania notacji basu cyfrowanego
- odczytywać oznaczenia dla trójdźwięków w systemie basu cyfrowanego i realizować pisemnie oraz praktycznie zadania z podanym basem cyfrowanym zawierającym przewroty trójdźwięków
- odnaleźć uzasadnienie akustyczne dla D7 na przykładzie szeregu alikwotów
- wskazać dysonanse harmoniczne w D7 i je rozwiązać
- rozwiązywać D7 w postaci zasadniczej i w przewrotach na T
- stosować D7 w pisemnej i praktycznej harmonizacji sopranu oraz w realizacji funkcji
- przedstawić zasady regularnego i nieregularnego rozwiązywania składników D7
- omówić zasady stosowania niepełnej D7 i realizować je w ćwiczeniach
- analizować przykłady z literatury muzycznej zawierające D7
- wskazywać dysonanse harmoniczne w S6 i prawidłowo je rozwiązywać
- rozwiązywać S6 w postaci zasadniczej i przewrotach
- realizować pisemnie i praktycznie kadencje z S6
- analizować przykłady z literatury muzycznej zawierające S6
- wymienić oznaczenia w systemie basu cyfrowanego dla czterodźwięków
- realizować pisemnie i praktycznie następstwa akordów z cyfrowym oznaczeniem trójdźwięków i czterodźwięków

KLASA IV

Semestr I

Uczeń potrafi:

- stosować różne sposoby rozwiązania D7 bez prymy, D9 i D9 bez prymy na T
- rozpisywać i realizować praktycznie przebieg funkcyjny z D7 bez prymy, D9 i D9 bez prymy oraz harmonizować sopran, stosując te akordy
- dokonywać analizy funkcyjnej akordów w przykładach z literatury muzycznej zawierających różne formy D
- wymienić i odczytać oznaczenia basu cyfrowanego dla pięciodźwięków
- realizować zadania z zastosowaniem oznaczeń dla pięciodźwięków w oparciu o podaną cyfrowaną linię basu

- realizować na fortepianie następstwo akordów z cyfrowym oznaczeniem trój-, cztero- i pięciodźwięków
- budować w gamach durowych i molowych (także w ich odmianach) trójdźwięki na II, III, VI i VII stopniu
- nadawać trójdźwiękom na stopniach pobocznych nazwy funkcyjne
- dokonywać wyboru funkcji akordu i uzasadniać ten wybór
- rozwiązywać D7 zwodniczo – pisemnie i praktycznie
- łączyć trójdźwięki w pokrewieństwie tercjowym z zachowaniem dźwięków wspólnych lub ruchem przeciwnym
- budować i prawidłowo łączyć akord neapolitański z innymi akordami; także w ramach kadencji plagalnej
- budować i rozwiązywać akord chopinowski – pisemnie i praktycznie
- w oparciu o podane funkcje harmoniczne, sopran lub bas cyfrowany realizować zadania pisemne i praktyczne
- wskazywać w analizie harmonicznego akordy na stopniach pobocznych i interpretować ich funkcje
- budować D pozorne do wskazanych stopni gam
- realizować praktycznie ciągi D pozornych w tonacjach durowych i molowych
- dokonywać analizy harmonicznego ze wskazywaniem D pozornych

Semestr II

Uczeń potrafi:

- budować i określać funkcyjnie czterodźwięki i pięciodźwięki na wszystkich stopniach gam i w każdej odmianie
- łączyć akordy septymowe i nonowe z innymi akordami oddalonymi o kwintę w dół, sekundę w górę i tercję w dół
- realizować zadania pisemne i praktyczne zawierające akordy septymowe i nonowe
- omówić związki występujące pomiędzy akordami septymowymi a akordami z dodaną sekstą
- wyjaśnić pojęcie wychylenia modulacyjnego
- wymienić i rozpoznawać różne formy D i S wtrąconej
- omówić różne formy wtrąceń i zapisać je (D wtrącona, S wtrącona, równoczesne wtrącenie S i D, wtrącenie wsteczne, wtrącenie do dominanty z podwójnym opóźnieniem, wyrzutnia – elipsa)
- dostrzec związek pomiędzy konkretnym wychyleniem modulacyjnym a kadencją
- realizować praktycznie krótkie konstrukcje harmoniczne z zastosowaniem S i D wtrąconych oraz ciągi D wtrąconych (na przemian septymowa i niepełna septymowa)
- rozpisać podane funkcje, bas cyfrowany i zharmonizować sopran stosując akordy wtrącone
- realizować zadania praktyczne z zastosowaniem akordów wtrąconych
- podać definicje progresji modulującej i niemodulującej
- realizować praktycznie progresję wznoszącą i opadającą w oparciu o podany wzór
- wyszukiwać w literaturze progresje i analizować je

Klasa V

Semestr I

Uczeń potrafi:

- wyjaśnić pojęcie modulacji diatonicznej
- ustalić akord wspólny dla dwóch tonacji i określić jego znaczenie funkcyjne w obu tonacjach
- zapisać przebieg modulacji schematem funkcyjnym i zastosować odpowiednią kadencję
- realizować modulację pisemnie i praktycznie porządkując prawidłowo akordy pod względem metrycznym
- wskazywać akordy wprowadzające do tonacji docelowej zgodnie z kierunkiem modulowania
- realizować modulacje pośrednie pisemnie i praktycznie uwzględniając porządek metryczny
- rozwijać schemat modulacyjny stosując figurację, przy czym np. poprzednik jest utrwaleniem tonacji wyjściowej, a modulacja odbywa się w następniku
- realizować pisemnie zadania z linia sopranu sugerując konieczność zastosowania modulacji diatonicznej
- analizować przykłady z literatury muzycznej zawierające modulację harmoniczną
- wyjaśnić pojęcie alteracji i wskazać różnicę pomiędzy alteracją pozorną a rzeczywistą oraz modulującą i niemodulującą
- wskazać najczęściej stosowane formy alteracji w dominancie i subdominancie w tonacjach durowych i molowych
- wyjaśnić zjawisko dysalteracji
- zagrać i rozpoznać akord tristanowski oraz omówić warianty jego interpretacji
- interpretować i stosować akordy alterowane – pisemnie i praktycznie
- wskazać i opisać akordy alterowane w tekście muzycznym
- objaśnić rolę alteracji w modulacji chromatycznej
- wymienić sposoby modulowania chromatycznego przez akordy niealterowane i alterowane
- wykonać modulacje w obrębie dwóch akordów (w pokrewieństwie tercjowym)
- realizować pisemnie i praktycznie modulacje chromatyczne z uwzględnieniem porządku metrycznego
- stworzyć własne konstrukcje harmoniczne zawierające modulacje chromatyczne
- dokonywać analizy harmonicznej przykładów z literatury muzycznej zawierających modulacje chromatyczne
- wskazać akordy przydatne w modulacji enharmonicznej uzasadniając ich wybór oraz podając możliwości interpretacji funkcyjnej wskazanych akordów
- stworzyć schemat omawianej modulacji w układzie czterogłosowym i realizować go praktycznie
- dostrzec i stosować modulację enharmoniczną – we wszystkich typach zadań pisemnie i praktycznie
- odczytać i opisać modulację enharmoniczną na podstawie zaprezentowanego przykładu brzmieniowego i tekstu nutowego

Semestr II

Uczeń potrafi:

- stosować zdwojenia oktawowo
- wprowadzić nutę stałą
- harmonizować melodię w układzie 2- i 3-głosowym
- rozpoznać, nazwać i zastosować wybrany typ akompaniamentu fortepianowego
- realizować konstrukcje harmoniczne w fakturze smyczkowej lub rozpisać treść harmoniczną na instrumenty dęte
- zaprezentować własną konstrukcję harmoniczną w wybranym przez siebie układzie instrumentalnym
- omówić etapy rozwoju harmonii w muzyce wielogłosowej
- opisać wybrane współczesne techniki kompozytorskie
- stosować zdobytą wiedzę w działaniach twórczych